

Vanda coerulea

Vanda sanderiana

Ascda. Sawita Delight

Vanda Sansai Blue

PROBEER EENS EEN VANDA deel 1

Inleiding

Ik hoor u denken ... probeer eens een *Vanda*, zou wel willen, maar waar haal ik de ruimte vandaan in mijn kasje? Voor huiskamerkwekers helemaal een uitdaging, al dan niet altijd succesvol. *Vanda's* nemen inderdaad nogal wat ruimte in beslag, vooral als de groei er goed in zit, gaan ze behoorlijk omhoog. De lange dikke wortels gaan alle kanten uit. Zoiets vindt niet elke kweker even handig. Maar dan ... als de bloemen komen, is het toch wel erg mooi. Er zijn weinig orchideeën die een dergelijk weergaloos bloemenspektakel zó vaak en langdurig tentoon kunnen spreiden. Soms geven ze wel vier keer per jaar flinke trossen bloemen, vaak meerdere tegelijk, die ook nog eens zes tot acht weken blijven bloeien. Zeg nou zelf ... daar kan geen *Phalaenopsis* tegenop.

Vanda's komen voor in vele soorten en kleuren, verspreid op voornamelijk het Aziatische continent. De opvallende bloemvormen en kleuren spreken tot de verbeelding. In de natuur groeien ze uit tot monsterlijke afmetingen. Bijna doorlopend zijn ze beladen met volle trossen prachtige, vaak heerlijk geurende bloemen in allerlei mogelijke kleurvarianties. Groeiend op bomen, met de dikke wortels als huwast om de boomtakken en afhankelijk van de lucht, lijkt het of ze van de lucht leven. Hun groei kenmerkt zich als monopodiaal, zonder pseudobulben, met twee rijen bladeren keurig naast elkaar gerangschikt. Dit maakt van een *Vanda* een decoratieve plant op zich. Al heel lang geleden gingen de planten grote delen van de wereld over en werden tot bloei gebracht in botanische tuinen. Het kon natuurlijk niet uitblijven dat kwekers met dit prachtige materiaal verder wilden gaan. Een enorme hoeveelheid hybriden was het gevolg, de één nog mooier dan de ander. Vandaag de dag zijn *Vanda*-hybriden zonder enige twijfel de meest spectaculaire gecultiveerde orchideeën.

Tegenwoordig zijn ze zelfs verkrijgbaar bij de goedgesorteerde tuintcentra. De mooie blauwe bloemen van de hybriden zijn enorm gewild. Eerst (en nog) als snijbloem voor exclusieve boeketten, maar tegenwoordig ook als 'luchtplant' voor in de woonkamer.

Hoe zit dat toch met die *Vanda's*?

Laten we bij het begin beginnen. Zonder al te veel op details in te gaan, wat informatie over de twee bekendste botanische soorten.

Eén ervan is de mooie blauwbloeiende *Vanda coerulea*. Dit is een plant van bescheiden afmeting in de breedte, maar kan op den duur wel tot 2 meter hoogte opgroeien. Afkomstig uit Myanmar, Noord India, Noord Thailand, tot in China toe. Voor deze soort is altijd veel belangstelling geweest, en nog steeds. Ooit de enige echt blauwbloeiende orchidee genoemd, wat - denk ik - intussen wel is achterhaald. Deze *Vanda coerulea* groeit als epifyt hoog in kale bomen aan de randen van bebossing, op hoogten tussen 900 en 1.500 meter. 's Avonds vochtigheid en vooral koude omstandigheden, tot zelfs incidenteel vorst aan toe, en overdag warme tot zeer warme en droge omstandigheden, vaak staan de planten dan delen van de dag in de volle zon! Overigens het niet zo dat alle *Vanda coerulea* blauw bloeien. De kleur van de bloemen gaat van lichtblauw, paars, donkerblauw, naar roze, felroze, tot zuiver wit. De blauwe en roze variëteiten hebben vaak een net van donkerder gekleurde aderen over de bloemdelen, wat de bloemen zo karakteristiek maakt. De bloemen zijn rond de 10 cm groot. Een voordeel is dat *Vanda coerulea* al als jonge plant bloeit.

En dan die andere bekende

Vanda sanderiana. Tegenwoordig is de juiste naam *Euanthe sanderiana*. Door sommigen de mooiste orchidee genoemd. Deze forse plant groeit hoog in de bomen, onder de bebladerde afkanten van de woudreuzen in de streek Mindanao, Filippijnen. Altijd warm tot zeer warm, en altijd zeer hoge luchtvochtigheid, die 's nachts vaak het verzadigingspunt bereikt. De plant kan flink breed uitgroeien, met halfrond gebogen bladeren tot 60 cm lang, wat dus soms wel een plant geeft van 1,20 m breed. Meestal groeit de plant niet hoger dan een meter. De bloemen zijn groot (tot 12 cm) plat en rond, en tweekleurig. De onderste bloembladen warm diep geelbruin tot bruinrood, met donkere bruinrode adertekening. De bovenste bloembladen zijn vaalwit tot rose, met aan de bloembladaanzet rose-rode puntjes. Jammer genoeg bloeit de *Euanthe sanderiana* pas als de plant 6 tot 8 jaar oud is. Dat deze soort niet langer onder de *Vanda's* thuis hoort komt door een aantal verschillen. Het belangrijkste verschil is dat de bloemen van *Euanthe sanderiana* helemaal geen spoor vertonen. Dit hebben de bloemen van alle *Vanda's* wel. Ook zit er een duidelijk verschil in de bladeren. De bladeren van *Vanda's* zijn veel platter en riemvormiger dan de bladeren van *Euanthe sanderiana*. Deze zijn duidelijk V-vormig, vaak meer gesloten en groeien rond. De bladeren beschadigen ook eerder door de meer broze structuur. *Euanthe sanderiana* blijft onderop de stam wortels ontwikkelen, terwijl een *Vanda* veel meer de neiging heeft om ook hoger op de stam wortels te ontwikkelen. Van de *Euanthe sanderiana* is overigens ook een alba bekend. De onderste helft van de bloemen is bij deze vorm lichtgroen, en de bovenste bloemhelft roomwit van kleur. De conclusie bij de vergelijking van deze twee belangrijke soorten: het zijn twee uitersten. En toch hebben voornamelijk deze twee soorten gezorgd voor het op dit moment zo enorm belangrijke en mooie assortiment *Vanda*-hybriden dat wat wij vandaag de dag kennen. Dat is een proces van jaren geweest. Vanaf het prille *Vanda* begin is men bezig geweest de planten te selecteren op bloemvorm, kleur, en overige mindere of juist positieve eigenschappen. Het doel is een gezonde, goed groeiende en makkelijk bloeiende vorm te ontwikkelen die ook nog eens bloemen produceert die hun weerga niet kennen. Daarom blijft men, ook nu nog, steeds de beste planten met elkaar kruisen. Het resultaat hiervan zijn gekweekte vormen van *Vanda coerulea* en *Euanthe sanderiana* die al aardig in de richting komen van wat men wil; grote, stevige, zo rond mogelijke bloemen met mooie verhoudingen, een intense kleur, lange bloei, en liefst zo vaak mogelijk bloeiend, al op jonge planten.

Vanda Rothschildiana

Ascda. Pr Mikasa

Vanda Chindavat

En dat bloeien op jonge planten lukt bij *Vanda coerulea* heel goed, maar blijft bij *Euanthe sanderiana* een probleem. Dat duurt jaren. Hier moest toch echt een oplossing voor komen, maar ook voor het intensiveren van de bloemkleur, en het proberen op te heffen van de 'zwakheden' van allebei de soorten.

Als er ooit een kruising is gemaakt tussen twee botanische orchideeën die zoveel invloed heeft gehad op de daaropvolgende hybriden, dan is dat wel tussen *Vanda coerulea* en *Euanthe sanderiana*. In 1931 registreerde M. Chaissaing uit Frankrijk *Vanda Rothschildiana*. Hierbij werden de minder positieve en positieve eigenschappen van *Euanthe sanderiana* en *Vanda coerulea* vermengd met als resultaat een werkelijk schitterende hybride. Redelijk koudebestendig, meerdere keren per jaar bloeiend, en vaak al op redelijk jonge planten. Daarbij is de bloem een prachtig netwerk van aderen met nuances van rose naar puur blauw, maar het zo karakteristieke 'two tone' van *Euanthe sanderiana* is verloren. Om dat weer terug te krijgen, heeft men *Vanda Rothschildiana* teruggeskruist met *Euanthe sanderiana*, en nog eens,

lang tot men een "sanderiana"-bloem terug had, maar met behoud van de prettige eigenschappen van de ingekruiste *Vanda coerulea*. Om de rose kleur intenser te maken heeft men ook nog eens *Vanda luzonica* gebruikt. En om het nog ingewikkelder te maken heeft men ook nog eens gebruik gemaakt van *Vanda tricolor* var. *suavis*, om de goede eigenschappen van deze *Vanda* er ook nog eens in vast te leggen, zoals het prachtige patroon van spots op de bloemen, de stevigheid van de bloemen, koudebestendigheid, en het meerdere keren per jaar bloeien. Bekende namen van de resultaten van deze kruisingen door de jaren heen zijn *Vanda Jennie Hashimoto*, *Vanda Mabelmae Kamahale* en *Vanda Lenavat*. Van recenter datum *Vanda* Filipino, V. Bhimayothin, V. Taveesuksa, V. Chindavat en V. Pimchai Beauty. Allemaal 'sanderiana' bloemen, maar groter, intenser van kleur, mooier van vorm, en bloeiend op jongere planten, de één wat eerder dan de ander. Allemaal kruisingen die gemaakt zijn door voornamelijk Thaise kwekers - met beginmateriaal uit Hawaï, maar dat is een ander verhaal - in het daarvoor bijna perfecte klimaat van Thailand.

Ook de *Vanda coerulea* bloemen zijn er op vooruit gegaan. Voller van vorm, intenser van kleur en groter. *Vanda coerulea* heeft de neiging om de petalen om te krullen, 'ramen' te vertonen d.m.v. de bloembladen aan de basis om te krullen. Allemaal eigenschappen die men liever ziet, hoewel men tegenwoordig weer vindt dat dit juist zo typisch is voor *Vanda coerulea*...

Prachtige exemplaren zijn ontstaan uit de jarenlange strijd naar perfectie: *Vanda Motes Indigo*, V. Chiang Mai Blue, V. Chiengrai Blue, V. Bangyikhan Blue, en bijvoorbeeld de prachtige vormen van V. Wirat en V. Sansai Blue, de mooie blauwe geaderde *Vanda's* van vandaag. Vaak zien we in de handel blauwe *Vanda's* onder de naam 'Vanda Blue Magic', een naam die gebruikt wordt als handelsnaam voor de blauwe variëteiten. De naam V. Blue Magic is bij het schrijven van dit artikel niet geregistreerd, en is derhalve geen bepaalde *Vanda*-variëteit.

Maar door over en weer kruisen van de hybriden gebeurde er meer. De zo bekende spots op de bloemen van *Vanda tricolor* var. *suavis*

bleken telkens weer sterk terug te komen, en te blijven, in de lange lijst van hybriden die ontstond. De mooie nuances van vlekken, spots, en verschillende kleurintensiteiten in de bovenste helft van de bloemen van de nu zo bekende Vanda-hybriden komen allemaal van Vanda tricolor var. *suavis* vandaan. De intens roze hybriden hebben hun diepe kleur door toedoen van Vanda luzonica, die de rose kleur bijzonder sterk bleek door te geven. De intens blauwe kleur, afkomstig van Vanda coerulea kwam keer op keer dominant terug in de ene na de andere prachtige hybride. De hedendaagse mooie bloemvorm, stevig, rond, zonder openingen, is het werk van Euanthe sanderiana.

Vele zo ontstane hybriden stalen de show op internationale tentoonstellingen en gingen (en gaan) met predikaten als FCC en AM aan de haal. Bekende Vanda's als V. Kasem's Delight, V. Fuchs Delight, V. Gordon Dillon, V. Doctor Anek en V. Robert's Delight worden nog steeds mooier, en steeds nieuwe k

Vanda Pimchai Beauty *Vanda Sansai Blue* *Vanda Chiengrai blue*

Overall trekken Vanda's veel aandacht en belangstelling. Toch zijn er maar weinig orchideeën liefhebbers die deze planten ook daadwerkelijk in hun verzameling houden. Niet iedereen is in staat om jarenlang de steeds groter groeiende collectie Vanda's te huisvesten. Dit neemt zó veel ruimte, dat men is gaan kijken of hier niet een alternatief voor te creëren was. Ook voor de liefhebber van orchideeën op de vensterbank zou een kleiner formaat plant een uitkomst zijn.

Zo is de *Ascocenda* ontstaan. Kruis een *Vanda* met een *Ascocentrum* en viola; een kleiner formaat *Vanda* met relatief grote *Vanda* bloemen. *Ascocentrum* is een miniatuur geslacht orchideeën, nauw verwant aan Vanda's. Voornamelijk de oranje *Ascocentrum miniatum* en dieprode *Ascocentrum curvifolium* zijn hiervoor gebruikt. De resultaten zijn verbluffend. Prachtige compacte planten met flinke rechte bloemstengels - een *Ascocentrum* eigenschap die corrigeert voor de vaak alle kanten opbuigende *Vanda*-bloemstengels, die men liever niet ziet - vol met diep gekleurde mooi gevormde bloemen zijn het resultaat. Van dieprood tot felgeel, wit tot diepblauw, en in alle variaties van geaderde, gespikkelde en meerkleurige vormen. Ook blijken de planten gezonde groeiers, makkelijke bloeiers, maar vooral heel hanteerbaar.

De overbekende *Ascocenda* Princess Mikasa in de blauwe en rose vorm zijn hiervan een heel mooi voorbeeld. De planten zijn tegenwoordig te koop bij grote tuincentra, en zelfs bij bouwmarkten, en worden meristeem (weefselvermeerdering) bij duizenden gekweekt in Thailand en vliegen van daaruit de hele wereld over. Andere succesvolle *Ascocenda*'s zijn A. John de Biase (rood geaderd), A. Suksumran Sunlight (geel) en A. Sawita Delight (grootbloemig roserood, bovenkant gevlekt).

In Thailand is Vanda's en *Ascocenda*'s kweken 'big business' geworden, en ook in Amerika kunnen ze er wat van. Mooi 'gelukke' kruisingen van hybriden worden geregistreerd en hebben daarbij een naam. Grote kwekerijen vol met Vanda's en *Ascocenda*'s zijn vooral te vinden rondom Bangkok en Chiang Mai in Thailand, en in Florida in Amerika. Maar ook Japan, Taiwan en Singapore hebben het geld geroken, want geld opleveren doet het. In de snijbloemenindustrie zijn Vanda's en *Ascocenda*'s nog steeds een hit, naast de bekende *Arachnis* en *Aranda*. Relatief exclusief nog, maar daardoor veel geld opbrengend. Dozen vol takken van de blauwe hybriden worden nog steeds vanuit Thailand overgevlogen naar voornamelijk het Midden Oosten, waar ze de statige ontvangsthallen van de grote en dure hotels opfleuren. Maar ook naar Europa vinden de bloemen hun weg. In het befaamde hotel de Ritz in Parijs staan al jarenlang grote bloemstukken met alleen Vanda's, evenals in grote en dure hotels in Londen. Koningshuizen blijken ook een voorliefde voor Vanda's te hebben. De paleizen in het Midden Oosten staan er werkelijk vol mee! Bedragen van € 5 of € 6 per bloem worden makkelijk neergeteld.....reken maar uit met 12 bloemen op een tak...

De Vanda's die we in Nederland en België kunnen kopen zijn bijna allemaal afkomstig uit Thailand. En als je dan toch in Thailand op vakantie bent, is het erg leuk om in Bangkok naar de plantenmarkt te gaan om daar te kijken wat er op Vanda gebied allemaal te zien is. En dat is heel wat! Heel veel winkeltjes bieden de mooist mogelijke Vanda's aan. Kilometers lange straatjes en zijpaden hangen werkelijk vol. Ook botanische Vanda's worden veel aangeboden. De één na de andere prachtige *Vanda* lacht je daar toe, en ze kosten ook nog eens niet veel! Ook enkele grote kwekerijen zijn rondom Bangkok gevestigd. Ook daar geloof je je ogen niet!

P. Siffels

Vanda Robert's Delight

Vanda Wirat

Vanda Bangkok